

УДК 336.226.11

ЗВІТНІСТЬ І ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**О. Прокопишин, к. е. н., доцент**

ORCID ID: 0000-0002-7027-3499

Л. Гнатишин, д. е. н., професор

ORCID ID: 0000-0003-4425-0514

К. Пилипенко, д. е. н., професор

ORCID ID: 0000-0003-3170-1208

Т. Келеберда, доктор філософії, старший викладач

ORCID ID: 0000-0003-2300-4795

Львівський національний університет природокористування

© О. Прокопишин, Л. Гнатишин, К. Пилипенко, Т. Келеберда, 2025

[https:// 10.31734/agrarecon2025.01-02.050](https://10.31734/agrarecon2025.01-02.050)**Прокопишин О., Гнатишин Л., Пилипенко К., Келеберда Т. Звітність і оподаткування в умовах євроінтеграції**

У статті досліджено актуальні питання організації звітності та оподаткування в умовах євроінтеграції. Акцентовано увагу, що звітність та оподаткування відіграють ключову роль у фінансовій діяльності підприємств і є важливими інструментами для забезпечення стабільності економічної системи держави. Обґрунтовано, що в контексті євроінтеграції України важливим завданням є адаптація національних систем звітності та оподаткування до стандартів Європейського Союзу, що потребує суттєвих змін у відповідних сферах. Доведено, що євроінтеграційні процеси спонукають до впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), гармонізації податкової системи та вдосконалення контролю за трансфертним ціноутворенням. Проаналізовано та порівняно національну систему звітності та оподаткування з європейськими стандартами, а також визначені та сформульовані ключові напрямки вдосконалення. З-поміж основних напрямів реформування виокремлено та систематизовано вектори, серед яких перехід на МСФЗ, адаптація ПДВ та акцизів до європейських норм, автоматизація податкового адміністрування та цифровізація звітності. У запропонованих напрямках обґрунтоване авторське бачення того, що потрібно зробити, та визначено можливі очікувані результати від реалізації. Обґрунтовано, що підвищення вимог до прозорості фінансових операцій, адаптація податкової системи та запровадження нових стандартів у сфері бухгалтерії та оподаткування створюють для України значні виклики. Акцентовано увагу на досягненнях України в цих напрямках і одночасно на необхідності подальших кроків для забезпечення ефективної інтеграції до єдиного економічного простору ЄС. Зокрема обґрунтовано важливість удосконалення підготовки фахівців у галузі бухгалтерії та податків, що має сприяти розвитку відповідної інфраструктури та здатності бізнесу адаптуватися до нових вимог. Доведено, що для досягнення повної відповідності стандартам ЄС необхідні значні зусилля, зокрема в навчанні кадрів, удосконаленні законодавства та застосуванні новітніх технологій у процесах звітності та оподаткування.

Ключові слова: звітність, оподаткування, міжнародні стандарти звітності, європейські стандарти оподаткування, гармонізація податкової політики, адміністрування податків.

Prokopyshyn O., Hnatyshyn L., Pylypenko K., Keleberda T. Reporting and taxation in the context of European integration

The article examines topical issues related to reporting and taxation in the context of European integration. It emphasizes the critical roles that reporting and taxation play in the financial activities of enterprises and their importance in ensuring the stability of the state's economic system. In light of Ukraine's European integration, adapting the national reporting and taxation systems to align with European Union standards is identified as a crucial task. This adaptation will require significant changes in these areas. The article asserts that the processes of European integration promote the adoption of International Financial Reporting Standards (IFRS), the harmonization of the tax system, and the improvement of transfer pricing control. A detailed analysis compares the national reporting and taxation systems with European standards, identifying and

articulating key areas for improvement. These areas for reform include: transitioning to IFRS, adjusting VAT and excise taxes to meet European standards, automating tax administration, and digitizing reporting processes. The proposed directions are based on the author's insights into necessary actions and the anticipated outcomes of their implementation. The article highlights the increasing demands for transparency in financial transactions, the need to adapt the tax system, and the introduction of new standards in accounting and taxation, which present significant challenges for Ukraine. It also acknowledges Ukraine's achievements in these areas while emphasizing the need for further measures to ensure effective integration into the EU's single economic space. Moreover, the importance of enhancing the training of specialists in accounting and taxation is discussed, as this will help develop the necessary infrastructure and enable businesses to adapt to new requirements. The article concludes that to achieve full compliance with EU standards, considerable effort is needed, particularly in training, improving legislation, and applying the latest technologies in reporting and taxation.

Keywords: reporting, taxation, international reporting standards, European taxation standards, tax policy harmonisation, tax administration.

Постановка проблеми. Звітність та оподаткування – ключові складові фінансової та економічної діяльності підприємств будь-якої країни, що забезпечують ефективне функціонування економічних систем, стабільність бізнес-середовища та збір необхідних фінансових ресурсів для розвитку держави. Однак з огляду на процеси євроінтеграції, які активно відбуваються в Україні, виникає потреба в адаптації національних систем звітності та оподаткування до стандартів Європейського Союзу. Підвищення вимог до прозорості фінансових операцій, гармонізація податкових систем, адаптація до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) створюють нові виклики для українських підприємств і державних органів. Отже, дослідження проблем, пов'язаних із реформуванням звітності та оподаткування, актуальні в умовах євроінтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні питання гармонізації податкової та бухгалтерської системи з європейськими вимогами активно розглянуто в наукових публікаціях, монографіях, статтях і звітах міжнародних організацій. У дослідженнях таких авторів, як Т. Жидовська та О. Прокопишин (2024), Г. Колісник, ред. (2021), Л. Поливана, І. Романашенко та М. Романашенко (2020), О. Прокопишин (2024), О. Савицька та С. Ринденко (2024), А. Шот, С. Гончарук та С. Приймак (2020), І. Шушакова, Г. Зябченкова та М. Кузуб (2021), В. Онищенко (2025), зазначається та акцентується увага на те, що одним із головних напрямів євроінтеграції є впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), що дозволяє покращити прозорість і порівнянність фінансової інформації (Верховна Рада України, 2020). У публікаці-

ях, зокрема дослідженнях Л. Гнатишин, О. Прокопишин та О. Малецької (2020), О. Данілова (2024), Я. Олійник, І. Криштопи, Н. Чухраєвої та В. Чумака (2023), обґрунтовано ключові аспекти адаптації податкової системи, впровадження принципів, що відповідають вимогам ЄС, серед яких уникнення подвійного оподаткування, трансфертного ціноутворення та боротьби з агресивними податковими схемами (BEPS) (Центр економічної стратегії, 2023; State Tax University (STU), 2024; LIGA 360, 2023; Міністерство фінансів України, 2024; EU4PFM, 2025; Комаха, Орлів та Рубан, ред., 2024; Федорчак, 2024). Значну увагу дослідники (Прокопишин та Жидовська, 2021; Колісник, ред. (2021), Комаха, Орлів та Рубан ред., 2024; Федорчак, 2024) приділяють питанням підготовки фахівців з бухгалтерії та податкових консультантів (STU, 2024; ВРУ, 2020).

Аналіз досліджень і публікацій показує, що Україна зробила важливі кроки на шляху гармонізації своєї системи звітності та оподаткування з вимогами ЄС. Однак для досягнення повної відповідності європейським стандартам необхідно ще багато працювати, зокрема у сферах автоматизації податкового контролю, вдосконалення законодавства з трансфертного ціноутворення, а також підготовки кваліфікованих кадрів, здатних працювати з новими вимогами.

Постановка завдання. Наше завдання – порівняння національної системи звітності та оподаткування зі стандартами Європейського Союзу й визначення ключових напрямів удосконалення системи національної системи звітності та оподаткування в умовах євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу. Процес

євроінтеграції України передбачає адаптацію національної системи звітності та оподаткування до стандартів ЄС, що є важливим для забезпечення прозорості, ефективності та гармонізації економічних відносин з країнами – членами Євросоюзу. Цей процес передбачає впровадження європейських норм, що дає змогу Україні інтегруватися в глобальну фінансову систему, полегшити доступ до міжнародних ринків і підвищити фінансову прозорість.

Одним із ключових напрямів є імплементація МСФЗ, гармонізація податкового законодавства з вимогами Директив ЄС та виконання Плану BEPS для боротьби з ухиленням від сплати податків. Національну систему звітності та оподаткування зі стандартами ЄС порівняно в табл. 1.

Отже, можна сформулювати ключові напрями вдосконалення системи національної системи звітності та оподаткування в умовах євроінтеграції (рис.).

Повна імплементація МСФЗ для всіх великих та середніх підприємств. Зближення української системи звітності та оподаткування з європейськими стандартами сприятиме інтеграції в єдиний фінансовий простір ЄС, залученню інвестицій і зниженню податкових ризиків.

Перехід на МСФЗ – один із ключових етапів реформування облікової системи Ук-

раїни в межах євроінтеграції. Гармонізація з міжнародними нормами підвищує прозорість фінансової інформації, довіру інвесторів і полегшує доступ до міжнародних ринків.

Основними причинами впровадження МСФЗ є виконання зобов'язань за угодою про асоціацію з ЄС; підвищення довіри іноземних інвесторів та кредиторів; забезпечення прозорості та порівнянності фінансової звітності; спрощення доступу українських компаній до світових фінансових ринків.

Основні нормативні акти, що визначають порядок застосування МСФЗ:

– Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» – передбачає обов'язкове застосування МСФЗ для публічних акціонерних товариств, банків, страхових компаній та підприємств, що становлять суспільний інтерес (Верховна Рада України, 1999);

– Постанова Кабінету Міністрів України щодо імплементації МСФЗ для державних підприємств та суб'єктів господарювання, які залучають фінансування від міжнародних фінансових установ;

– Рекомендації НБУ щодо застосування МСФЗ банківськими установами – визначають вимоги до фінансової звітності в банківському секторі.

Таблиця 1

Порівняння національної системи звітності та оподаткування зі стандартами Європейського Союзу

Критерій	Україна	ЄС
Фінансова звітність	Дворівнева система: МСФЗ для великих компаній, НП(С)БО для малого та середнього бізнесу	Використання МСФЗ для всіх публічних компаній
Податкове законодавство	Часті зміни, складна система адміністрування, значне податкове навантаження [https://iset-ua.org/images/Policy-svitovi-reitingi-2023.pdf?utm_source=chatgpt.com]	Уніфіковані директиви щодо корпоративного оподаткування
Податок на прибуток	Ставка – 18 %	В ЄС варіюється від 9 % до 30 % залежно від країни
ПДВ	Базова ставка – 20 %	Мінімальна ставка 15 %, диференційовані ставки для окремих товарів і послуг
Контроль за трансфертним ціноутворенням (ТЦУ)	Відповідає основним вимогам ОЕСР, але потребує вдосконалення	Директива ATAD передбачає жорсткіші вимоги до ТЦУ
Протидія ухиленню від сплати податків	Часткове впровадження положень BEPS	Обов'язкове виконання всіх рекомендацій BEPS
Автоматизація звітності	Державні реєстри інтегруються, але система ще фрагментована	Обов'язкове використання XBRL для фінансової звітності

Узагальнено авторами на основі (Kolodiy, Kolodii, Zelisko and Prokopyshyn, 2022; Vasylishyn, Prokopyshyn, Hnatyshyn, Yarova, Sherstiyk and Hodniyk, 2024; Атаманчук, 2020; Центр економічної стратегії, 2023; Замасло та Зарівна, 2024; Костенко, 2024; Міністерство фінансів України, 2024).

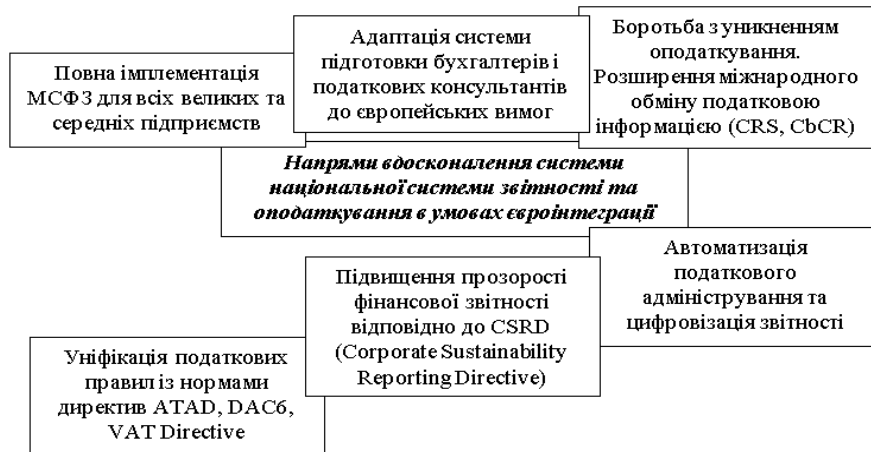

Рис. Напрями вдосконалення національної системи звітності та оподаткування в умовах євроінтеграції

Авторська розробка

Перевагами переходу на МСФЗ є (Шот, Гончарук та Приймак, 2020): підвищення інвестиційної привабливості – доступ міжнародних партнерів до прозорості фінансової інформації; гармонізація з директивами ЄС у сфері обліку та звітності; спрощення аудиту та державного нагляду; оптимізація оподаткування завдяки точному визначенню фінансових результатів; покращання якості управлінських рішень через достовірні фінансові дані.

Викликами впровадження МСФЗ на сьогодні є (Колісник, ред., 2021): необхідність навчання бухгалтерів і аудиторів; додаткові витрати бізнесу на адаптацію; відмінності між МСФЗ та національними стандартами, що вимагають перехідного періоду; потреба в посиленому державному контролі для правильного застосування норм.

Сьогодні в Україні «підприємства, що становлять суспільний інтерес, публічні акціонерні товариства, суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях, материнські підприємства груп, у складі яких є підприємства, що становлять суспільний інтерес, материнські підприємства великої групи, які не належать до категорії великих підприємств, а також підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами» (Сервіси. Дебет-Кредит, 2023).

Перелік підприємств, які зобов'язані складати фінансову звітність за МСФЗ, на-

ведено в табл. 2 (ч. 2 ст. 12–1 Закону про бухгалтерський облік (ВРУ, 1999).

Згідно з ч. 3 ст. 12–1 Закону про бухгалтерський облік (ВРУ, 1999), підприємства, окрім зазначених у табл. 2, самостійно визначають доцільність застосування міжнародних стандартів для складання фінансової та консолідованої звітності.

Великі підприємства та ті, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, поступово переходять на МСФЗ, що сприяє підвищенню довіри інвесторів і спрощенню аудиту. Для успішної імплементації необхідні законодавчі зміни, навчання спеціалістів та модернізація облікових систем.

Уніфікація податкових правил із нормами директив ATAD, DAC6, VAT Directive. Гармонізація податкової системи України з нормами ЄС передбачає адаптацію ПДВ, акцизів і корпоративного оподаткування до європейських стандартів (табл. 3). Це охоплює уніфікацію правил визначення бази оподаткування, ставок і звітності, що сприяє прозорості фінансових потоків і спрощенню ведення бізнесу.

ЄС координує податкову політику, щоб забезпечити ефективне функціонування єдиного ринку та уникнути бар'єрів у торгівлі. Особлива увага приділяється гармонізації ПДВ та акцизів, що зменшує спотворення конкуренції. Водночас адміністрування податків залишається в компетенції держав-членів, а щодо прямих податків ЄС лише визначає загальні принципи для запобігання подвійному оподаткуванню.

Таблиця 2

Перелік підприємств, які зобов'язані складати фінзвітність за МСФЗ відповідно до українського законодавства (Сервіси. Дебет-Кредит, 2023)

Вид підприємства	Характеристика
Підприємства, що становлять суспільний інтерес	Підприємства – емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущені до торгів на регульованому ринку капіталу або щодо цінних паперів яких здійснено публічну пропозицію; банки; страховики; недержавні пенсійні фонди; інші фінансові установи (крім інших фінансових установ та недержавних пенсійних фондів, що належать до мікропідприємств та малих підприємств); підприємства, які відповідно до Закону про бухгалтерський облік належать до великих ¹ підприємств (див. ст. 1 Закону про бухгалтерський облік)
Публічні акціонерні товариства	Згідно з п. 26 ч. 1 ст. 2 Закону про Акціонерні Товариства, публічне акціонерне товариство – акціонерне товариство, щодо акцій якого здійснено публічну пропозицію та/або акції якого допущені до торгів на організованому ринку капіталу
Суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях	Згідно з ч. 1 ст. 1 Закону України «Про забезпечення прозорості у видобувних галузях» суб'єкт господарювання, який здійснює діяльність у видобувних галузях ² , – фізична особа – підприємець чи юридична особа, яка здійснює діяльність ³ : у сфері геологічного вивчення надр, у тому числі з дослідно-промислової розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення; видобування корисних копалин загальнодержавного значення; реалізації видобутої продукції, відповідно до спеціального дозволу на користування надрами та угоди про умови користування надрами, на підставі договору (угоди) щодо користування надрами, та/або діяльність з транспортування трубопроводами природного газу, нафти та газового конденсату, зокрема з метою транзиту. До суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях, також належать суб'єкти господарювання – учасники договору про спільну діяльність незалежно від їх володіння спеціальним дозволом на користування надрами, на підставі якого здійснюється відповідна проєктна діяльність.
Материнські підприємства груп, у складі яких є підприємства, що становлять суспільний інтерес	Відповідно до п. 4 НП(С)БО 19 дочірнє підприємство – підприємство, яке перебуває під контролем материнського підприємства, але з визначення дочірнього впливає, що це те, яке контролює дочірнє. Відповідно до п. 7 р. 1 НП(С)БО 2 дочірнє підприємство вважається контрольованим з боку материнського підприємства за наявності всіх таких умов: 1) материнське підприємство має владні повноваження щодо дочірнього підприємства; 2) результати діяльності дочірнього підприємства безпосередньо призводять до змін у складі і вартості активів, зобов'язань, власного капіталу материнського підприємства; 3) материнське підприємство має фактичну можливість для здійснення владних повноважень. Наявність прав захисту інтересів інвестора не є ознакою контролю. Приклади владних повноважень, ознак наявності владних повноважень у підприємства-інвестора, найбільш значущих видів діяльності, прав захисту інтересів інвесторів наведені в додатку до НП(С)БО 2
Материнські підприємства великої групи ⁴ , які не належать до категорії великих підприємств	
Підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, наведеними в переліку, затвердженому КМУ	Підприємства (див. п. 2 Порядку № 419): з надання фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення (розділ 64 КВЕД ДК 009:2010); недержавне пенсійне забезпечення (група 65.3 КВЕД ДК 009:2010); допоміжна діяльність у сферах фінансових послуг і страхування (розділ 66 КВЕД ДК 009:2010), за винятком допоміжної діяльності у сфері страхування та пенсійного забезпечення (група 66.2 КВЕД ДК 009:2010)

¹Згідно з ч. 2 ст. 2 Закону про бухгалтерський облік.

²Видобувні галузі (див. ч. 1 ст. 1 Закону України «Про забезпечення прозорості у видобувних галузях»).

³Відповідно до спільного листа Мінфіну і Мінстату від 14.03.2018 р. № 35230-06-5/6959, № 04.3-07/22-18 з огляду на КВЕД-2010.

⁴Відповідно до п. 6 р. 1 НП(С)БО 2.

Джерело: (Сервіси. Дебет-Кредит, 2023).

Таблиця 3

Ключові напрями гармонізації податкової політики

Напрямок	Що потрібно	Очікувані результати уніфікації
Впровадження директив ЄС	Директива 2006/112/ЄС щодо спільної системи ПДВ (гармонізація ставок і адміністрування). Україна поступово наближає свою систему ПДВ до вимог ЄС, зокрема за допомогою цифровізації та контролю за операціями. Директива 2011/16/ЄС про адміністративну співпрацю у сфері оподаткування (автоматичний обмін податковою інформацією). Директива 2016/1164/ЄС (ATAD) щодо протидії податковим ухиленням.	Підвищення прозорості та прогнозованості податкової системи. Зменшення можливостей для податкових зловживань та ухилення від оподаткування. Спрощення ведення бізнесу та покращання інвестиційного клімату. Інтеграція України у європейську економічну зону та полегшення митного співробітництва.
Реформа податку на додану вартість (ПДВ)	Запровадження електронного адміністрування відповідно до європейських стандартів. Спрощення правил реєстрації платників ПДВ та зменшення шахрайських схем. Поступове наближення ставок ПДВ до середньоєвропейських значень.	
Модернізація оподаткування прибутку підприємств	Впровадження принципу оподаткування прибутку за місцем створення доданої вартості. Виконання вимог Плану BEPS (протидія розмиванню податкової бази та виведенню прибутку в низькоподаткові юрисдикції). Запровадження європейських стандартів трансфертного ціноутворення.	
Реформа акцизного оподаткування	Гармонізація ставок акцизів на тютюнові вироби, алкоголь та паливо відповідно до мінімальних вимог ЄС. Перехід на єдину систему маркування підакцизних товарів та інтеграція з європейськими базами даних.	
Податок на цифрові послуги	Введення правил оподаткування транснаціональних ІТ-компаній відповідно до ініціатив ОЕСР та ЄС. Створення механізмів справедливого розподілу податкових надходжень від цифрової економіки.	

Узагальнено авторами на основі (Samusevych, Ruhul and Korol, 2024; Атаманчук, 2020; Центр економічної стратегії, 2023; LIGA 360, 2020; Лозо та Ялі, 2024; Олійник, Криштопа, Чухраєва та Чумак, 2023).

Чинні норми ЄС регулюють ставки ПДВ, механізми звільнення та перехідні періоди для нових членів. Окремо передбачені спеціальні схеми для малого бізнесу та фермерів, яких немає в Україні. Також гармонізовано акцизи на алкоголь, тютюн та енергоносії, із передбаченими спрощеннями для малих виробників.

Європейська система ПДВ оновлюється з урахуванням цифрових трансакцій. Ключові зміни охоплюють електронне звітування, Єдине вікно (One Stop Shop) для реєстрації платників ПДВ у кількох країнах та перехід до остаточної системи оподаткування за місцем постачання товарів і послуг.

Україна вже досягла значного прогресу в гармонізації непрямого оподаткування відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС,

однак для повної інтеграції необхідне подальше узгодження законодавства щодо ПДВ та акцизів.

У сфері прямого оподаткування пріоритетом є впровадження директив ATAD 1 та ATAD 2 для запобігання ухиленню від сплати податків. Це передбачає перегляд наявних норм та запровадження нових інструментів, зокрема оподаткування контрольованих іноземних компаній та гібридних структур. Часткову імплементацію цих вимог уже здійснено в межах Плану дій BEPS (Міністерство фінансів України, 2024; Олійник, Криштопа, Чухраєва та Чумак, 2023).

Завдяки міжнародній підтримці, зокрема програмі EU4PFM, Україна приєдналася до глобальної мережі обміну податковою інформацією. Важливим кроком є перший

автоматичний обмін даними за стандартом CRS, що вимагає вдосконалення національного законодавства та технологічних можливостей Державної податкової служби (EU4PFM, 2025).

Довгострокова мета – створення прозорої та ефективної податкової системи, яка відповідатиме стандартам ЄС і сприятиме економічному розвитку України. Для цього необхідні подальше вдосконалення правових механізмів, міжнародна співпраця та впровадження сучасного підходу до податкового адміністрування.

Автоматизація податкового адміністрування та цифровізація звітності. Впровадження електронної звітності та інтеграція з європейськими системами обміну податковою інформацією підвищують прозорість і знижують ризики ухилення від сплати податків. Цифровізація економіки, фінансів та податкової сфери сприяє зменшенню бюрократії та покращанню взаємодії бізнесу з державою. Ключові напрями автоматизації та цифровізації наведено в табл. 4.

Таблиця 4

Ключові напрями автоматизації та цифровізації

Напрямок	Що потрібно	Очікувані результати уніфікації
Автоматизація державного управління та електронне врядування	Впровадження платформи «ДІЯ» для цифровізації державних послуг. Розширення електронного документообігу між державними установами та бізнесом. Інтеграція з європейськими інформаційними системами для обміну даними.	Підвищення ефективності державного управління та зменшення корупції. Спрощення ведення бізнесу та покращання інвестиційного клімату. Зменшення витрат на адміністрування податків і митних процедур. Інтеграція України у цифровий простір ЄС та розвиток цифрової економіки.
Цифровізація податкової та митної системи	Автоматизація податкового адміністрування (єдиний електронний кабінет платника податків). Впровадження електронного ПДВ-адміністрування відповідно до стандартів ЄС. Використання штучного інтелекту та Big Data для аналізу фінансових потоків і протидії ухиленню від оподаткування.	
Електронні платежі та цифрові фінансові сервіси	Інтеграція України у Європейський платіжний простір SEPA. Розвиток fintech-рішень для безготівкових розрахунків та цифрових банківських сервісів. Запровадження інноваційних фінансових інструментів (CBDC – цифрової гривні).	
Індустрія 4.0 та автоматизація бізнесу	Використання IoT, AI, блокчейну для підвищення ефективності виробництва. Автоматизація логістики та управління ланцюгами постачання. Впровадження європейських стандартів кібербезпеки.	

Узагальнено авторами на основі (Замасло та Зарівна, 2024; Костенко, 2024; Федорчак, 2024; А. Цюцяк, І. Цюцяк та В. Цюцяк, 2023)

Боротьба з уникненням оподаткування. Розширення міжнародного обміну податковою інформацією (CRS, CbCR). Впровадження Плану BEPS (Base Erosion and Profit Shifting) спрямоване на запобігання виведенню прибутків з-під юрисдикції з низьким оподаткуванням (табл. 5). План, розроблений ОЕСР, бореться з агресивним податковим плануванням, дозволяючи компаніям зменшувати податкове навантаження через перенесення прибутків у низькоподаткові юрисдикції. Україна активно імплементує положення BEPS для вдосконалення податкової системи та підвищення прозорості.

Основні дії, важливі для України (Олійник, Криштопа, Чухраєва та Чумак, 2023):

1. Боротьба з уникненням оподаткування у цифровій економіці.
2. Протидія використанню контрольованих іноземних компаній (КІК).
3. Обмеження відсоткових витрат для зменшення податкових зобов'язань.
4. Запобігання шкідливим податковим практикам.
5. Встановлення вимог щодо трансфертного ціноутворення.
6. Удосконалення механізмів вирішення податкових спорів.

Цей процес є частиною євроінтеграції України та передбачає підвищення прозорості фінансових потоків і посилення податкового контролю.

Впровадження Плану BEPS в Україні на сьогодні:

1. Імплементация мінімального стандарту BEPS. У 2020 році Україна ратифікувала багатосторонню конвенцію MLI, яка змінює угоди про уникнення подвійного оподаткування для боротьби з ухиленням від сплати податків.

2. Правила щодо КІК. Згідно із законом № 466-IX, українські резиденти, що володіють іноземними компаніями, зобов'язані звітувати про їхню діяльність і сплачувати податки з прибутків КІК.

3. Трансфертне ціноутворення (ТЦУ). Україна удосконалила правила ТЦУ, зокрема зобов'язуючи міжнародні компанії подавати детальні звіти про структуру груп та внутрішньогрупові операції. Однак є проблеми з гармонізацією з BEPS, обмеженою базою порівняльних даних та ризиками подвійного оподаткування.

4. Запобігання шкідливим податковим практикам. Запроваджено норми для боротьби з податковими «гаваннями» та агресивними методами мінімізації податків.

Таблиця 5

Основні заходи протидії ухиленню від оподаткування

Заходи	Напрямок реалізації	Очікувані результати уніфікації
Впровадження Плану BEPS (Base Erosion and Profit Shifting)	Україна приєдналася до 15 кроків Плану BEPS, що спрямовані на боротьбу з розмиванням податкової бази та виведенням прибутку в офшори. Впроваджено правила КІК для оподаткування прибутку резидентів із закордонних компаній. Посилено правила трансфертного ціноутворення для запобігання маніпуляціям із внутрішньогруповими операціями.	Зменшення випадків ухилення від оподаткування. Підвищення прозорості фінансових операцій. Покращання податкової дисципліни та надходжень до бюджету. Посилення співпраці з ЄС та інтеграція у європейський економічний простір.
Автоматичний обмін податковою інформацією (CRS, FATCA)	Впровадження стандарту Common Reporting Standard (CRS) для автоматичного обміну фінансовими даними між податковими органами країн ЄС та ОЕСР. Співпраця зі США в межах FATCA (Foreign Account Tax Compliance Act) для розкриття інформації про фінансові рахунки громадян.	
Гармонізація податкового законодавства з нормами ЄС	Запровадження Антиофшорної директиви ATAD (Anti-Tax Avoidance Directive), що містить правила щодо контрольованих іноземних компаній, обмеження процентних витрат і заходи проти гібридних схем. Впровадження мінімального корпоративного податку відповідно до глобальної ініціативи Pillar Two (Глобальний мінімальний податок 15 %).	
Посилення податкового контролю та цифровізація	Використання Big Data та AI для аналізу фінансових потоків і виявлення ризикових схем. Автоматизація обміну інформацією між податковими органами та банками. Запровадження електронних сервісів для бізнесу з метою підвищення прозорості податкових звітів.	

Узагальнено авторами на основі (Samusevych, Ruhul and Korol, 2024; Центр економічної стратегії, 2023; LIGA 360, 2020; А. Ковальчук, Чернявська та М. Ковальчук, 2023; Лозо та Ялі, 2024; LIGA ZAKON, 2024; Міністерство фінансів України, 2024; EU4PFM, 2025; Олійник, Криштопа, Чухраєва та Чумак, 2023; KPMG, 2025).

Впровадження BEPS є важливим кроком для інтеграції України в глобальний економічний простір. Це сприяє підвищенню прозорості податкової системи та створенню рівних умов для бізнесу. Однак для ефектної реалізації необхідно вдосконалити податкову інфраструктуру та посилити співпрацю з міжнародними організаціями.

Адаптація системи підготовки бухгалтерів і податкових консультантів до європейських вимог. Адаптація системи підготовки бухгалтерів і податкових консультантів до стандартів ЄС передбачає впровадження нових навчальних програм, що відповідають

європейським вимогам. Це охоплює освоєння сучасних стандартів звітності, аналітики та використання цифрових платформ (табл. 6).

Основні виклики: відмінності між національними та європейськими нормами звітності, необхідність інвестицій у цифровізацію та автоматизацію процесів, а також підготовка фахівців до роботи за новими стандартами. Для успішної євроінтеграції Україні потрібно оновити систему професійної освіти, імплементувати міжнародні кваліфікаційні вимоги та впровадити сучасні технології в навчальний процес.

МОН України оновило наказ від 22 травня 2020 р. № 673, доповнивши Перелік спеціальностей, що вимагають додаткового регулювання (ВРУ, 2020). Зокрема спеціальність «Облік та оподаткування» стала регульованою. Це забезпечує відповідність міжнародним стандартам і вимогам інших країн, дозволяючи фахівцям працювати за кордо-

ном або відповідати вимогам зовнішніх аудиторів. Адаптація системи підготовки бухгалтерів і податкових консультантів сприятиме гармонізації української фінансової сфери з європейськими нормами, підвищенню кваліфікації та поліпшенню податкового адміністрування.

Таблиця 6

Основні напрями адаптації системи підготовки бухгалтерів і податкових консультантів до європейських вимог

Напрямок	Характеристика напрямку	Очікувані результати уніфікації
Гармонізація освітніх програм із міжнародними стандартами	Впровадження принципів Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IFRS) та Міжнародних стандартів аудиту (ISA). Адаптація навчальних планів до вимог Директиви ЄС 2013/34/EU щодо фінансової звітності. Викладання податкового права відповідно до норм BEPS та Антиофшорної директиви ATAD.	Підвищення рівня компетенцій українських бухгалтерів і податкових консультантів.
Розвиток професійної сертифікації	Визнання міжнародних кваліфікацій ACCA, CIMA, CPA, DipIFR. Розширення програм професійної сертифікації українських бухгалтерів та податкових консультантів за європейськими стандартами. Посилення вимог до підвищення кваліфікації та безперервного навчання.	Визнання українських сертифікатів у країнах ЄС.
Цифровізація навчального процесу	Використання Big Data, AI та автоматизованих фінансових систем у підготовці спеціалістів. Впровадження навчання на основі реальних кейсів та практичного використання ERP-систем (SAP, Oracle, 1C). Опанування цифрових платформ податкового адміністрування та електронної звітності.	Інтеграція до європейського фінансового простору. Зміцнення прозорості та довіри до фінансової звітності.
Співпраця з європейськими професійними організаціями	Обмін досвідом із європейськими асоціаціями бухгалтерів та податкових консультантів. Інтеграція України в міжнародні професійні мережі та асоціації. Організація стажувань і навчальних програм у країнах ЄС.	

Узагальнено авторами на основі (STU, 2024; Замасло та Зарівна, 2024; Марущак, 2024; Поливана, Ромашенко та Ромашенко, 2020; Колісник, ред., 2021; Комаха, Орлів та Рубан, ред., 2024; Цюцяк, Цюцяк та Цюцяк, 2023).

Підвищення прозорості фінансової звітності відповідно до CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive). Згідно з Директивою про звітність у сфері корпоративної стійкості (CSRD), яка є частиною стратегії ЄС для забезпечення сталого розвитку, підприємства повинні надавати більш детальну та прозору інформацію про свою діяльність, зокрема в аспектах екології, соціальних та управлінських питань (ESG).

Вимоги CSRD, зокрема, стосуються таких питань (Лозо та Ялі, 2024):

1. Розширена звітність. Компанії повинні надавати звіти, що охоплюють не тільки фінансові результати, а й інформацію про екологічний вплив, соціальні аспекти та управлінські практики.

2. Незалежна перевірка. Звітність мають перевіряти незалежні аудитори, що підвищує її достовірність і надає більшу довіру інвесторів та громадськості.

3. Інтеграція ESG-даних у фінансові звіти. Компанії повинні інтегрувати ESG-фактори у свої фінансові звіти, що дозволяє оцінювати стійкість бізнесу в довгостроковій перспективі.

4. Міжнародні стандарти. CSRD вимагає, щоб звітність відповідала міжнародним стандартам, таким як GRI (Global Reporting Initiative) або SASB (Sustainability Accounting Standards Board), що забезпечує порівнянність та узгодженість даних.

Це дозволяє створити більш прозору та стійку систему звітності, що відповідає вимогам ЄС і відповідає на виклики сталого розвитку та соціальної відповідальності.

Висновки. Адаптація системи звітності та оподаткування України до вимог Європейського Союзу є важливим етапом інтеграції країни в європейський економічний простір. Україна вже досягла значного прогресу в гармонізації національного законо-

давства з міжнародними стандартами фінансової звітності (IFRS) та впровадженні елементів плану BEPS. Це дозволяє підвищити прозорість бізнес-процесів, знизити ризики ухилення від сплати податків та покращити інвестиційну привабливість країни.

Однак, незважаючи на позитивні зрушення, є низка викликів, таких як необхідність подальшого вдосконалення цифрових платформ для автоматизації звітності та податкового контролю, а також розширення практики обміну податковою інформацією з міжнародними партнерами. Також є потреба в оновленні освітніх програм та підготовці

фахівців, щоб вони відповідали європейським стандартам, що також вимагатиме значних інвестицій у цифровізацію та модернізацію освітніх процесів.

Отже, хоча процес адаптації триває і є складним, позитивні зміни в напрямі гармонізації з європейськими нормами створюють фундамент для сталого розвитку податкової та звітної системи України в умовах євроінтеграції. Успішне впровадження цих змін сприятиме підвищенню конкурентоспроможності української економіки та забезпеченню її інтеграції в глобальну економіку.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

Атаманчук, Н., 2020. Правове регулювання податку на додану вартість у державах Європейського Союзу: можливості гармонізації для України. *Приватне та публічне право*, 2, с. 62–66.

Верховна Рада України, 1999. *Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні*: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV [online] (Останнє оновлення 3 Вересень 2024) Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> [Дата звернення 31 січня 2025].

Верховна Рада України, 2020. *Про затвердження Переліку спеціальностей, здобуття ступеня освіти з яких необхідне для доступу до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання*: наказ Міністерства освіти і науки України від 22.05.2020 р. № 673 [online] (Останнє оновлення 31 Травень 2023) Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0502-20#Text> [Дата звернення 12 лютого 2025].

Гнатишин, Л. Б., Прокопишин, О. С. та Малецька, О. І., 2020. Модернізація системи оподаткування підприємств з урахуванням європейського досвіду. *Ефективна економіка* [online] 7 Доступно: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/72.pdf [Дата звернення 02 лютого 2025].

Данілов, О., 2024. Податкові зміни в контексті євроінтеграційних процесів України та їх вплив на бухгалтерський облік. *Економіка та суспільство* [online] 61 Доступно: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-60> [Дата звернення 31 січня 2025].

Замасло, О. Т. та Зарівна, А. В., 2024. Система електронного адміністрування податків в Україні в умовах глобальної цифровізації. *Бізнесінформ*, 4, с. 244–252.

Ковальчук, А. Ю., Чернявська, Б. В. та Ковальчук, М. С., 2023. Організація обміну податковою інформацією між країнами як захід запобігання легалізації коштів, одержаних злочинним шляхом. *Часопис Київського університету права* [online] 3, с. 75–78. Доступно: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.3.2023.14> [Дата звернення 12 лютого 2025].

Колісник, Г. М. ред., 2021. *Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аналізу, аудиту, звітності і оподаткування в умовах євроінтеграції: монографія*. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла».

Комаха, Л. Г., Орлів, М. С. та Рубан, Ю. Г. ред., 2024. *Україна на шляху до ЄС: виклики та перспективи*: матеріали круглого столу до Дня Європи в Україні (м. Київ, 9 трав. 2024 р.). Київ: ННІ ПУДС КНУ.

Костенко, Ю. О., 2024. Цифровізація в податковій сфері. *Південноукраїнський правничий часопис*, 2, с. 176–181.

Лозо, О. та Ялі, А., 2024. Новели законодавства ЄС щодо зеленої економіки та перспективи його впровадження. *Юридичний науковий електронний журнал*, 11, с. 250–253.

Марущак, О. А., 2024. Актуальні питання гармонізації податкового законодавства України до вимог Європейського Союзу. *Аналітично-порівняльне правознавство* [online] 6, с. 605–610. Доступно: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.06.99> [Дата звернення 31 січня 2025].

Міністерство фінансів України, 2024. *На шляху до справедливого оподаткування: Міністерство фінансів України працює над впровадженням принципів ATAD в рамках виконання рекомендацій Звіту про розширення ЄС* [online] Доступно: https://mof.gov.ua/storage/files/семинар_26_04_24.pdf [Дата звернення 12 лютого 2025].

Олійник, Я. В., Криштопа, І. В., Чухраєва, Н. М. та Чумак, В. П., 2023. Імплементация плану дій BEPS: міжнародний досвід та стан в Україні. *Фінанси України*, 12, с. 98–113.

Онищенко В., 2025. МСФЗ 2025: особливості переходу. *Головбух* [online] Доступно: <https://buhplatforma.com.ua/article/7659-msfz-2020> [Дата звернення 31 січня 2025].

Поливана, Л., Романащенко, І. та Романащенко, М., 2020. Порівняння особливостей формування європейської і української фінансової звітності та шляхи її поліпшення в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*, 12, с. 87–93. Доступно: <https://doi.org/10.32841/2413-2675/2020-46-10> [Дата звернення 24 січня 2025].

Прокопишин, О. С. та Жидовська, Н. М. 2021. Організація податкової системи України / Л. М. Савчук та Л. М. Бандоріна, ред. *Проблеми правового, фінансового та економічного забезпечення розвитку національної економіки (галузевий та територіальний аспекти): монографія*. Дніпро. с. 380–391.

Прокопишин, О. С., 2024. Бухгалтерський аутсорсинг в системі управління підприємствами. *Журнал з менеджменту, економіки та технологій*, 1, с. 123–135.

Савицька, О. М. та Ринденко, С. С., 2024. МСФЗ в Україні: можливості та переваги для МСП / *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи*: тези доп. V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 25 квіт. 2024 р. Київ. С. 154–155.

Сервіси. Дебет-Кредит, 2023. *Види підприємств, які зобов'язані скласти фінзвітність за МСФЗ* [online] (Останнє оновлення 29 Грудень 2023) Доступно: https://services.dtkr.ua/catalogues/other_dov/93-vidi-pidприємstv-iaki-zoboviazani-skladati-finvizitnist-za-msfz [Дата звернення 31 січня 2025].

Федорчак, О. Є., 2024. Вплив цифровізації на ефективність податкових систем. *Академічні візії* [online] 30, с. 1–8. Доступно: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/1159/1034/1047&ved=2ahUKEwjUm_LD2L6LAXUfKhAIHcpCCkwQFnoECBYQAQ&usg=AOvVaw3F5XykgPXuHahtXAevA08_> [Дата звернення 07 лютого 2025].

Центр економічної стратегії, 2023. *Гармонізація податкової політики з ЄС. Рамки та можливості для України* [online] Доступно: <https://ces.org.ua/harmonizing-taxes-with-the-eu-brief/> [Дата звернення 31 січня 2025].

Цюцяк, А., Цюцяк, І. та Цюцяк, В., 2023. Цифровізація податкової системи: сучасний стан, проблеми та перспективи. *Галицький економічний вісник*, 4, с. 48–55.

Шот, А. П., Гончарук, С. М. та Приймак, С. В., 2020. Практичні аспекти імплементції Міжнародних стандартів фінансової звітності та принципів облікової політики у бізнесові структури. *Проблеми економіки* [online] 1, с. 305–311. Доступно: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-1-305-311> [Дата звернення 31 січня 2025].

Шушакова, І., Зябченкова, Г. та Кузуб, М., 2021. Концепції зближення систем бухгалтерського обліку та фінансового звітування. *Економіка та суспільство* [online] 30. Доступно: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-9> [Дата звернення 12 лютого 2025].

EU4PFM, 2025. *Наближення систем оподаткування: шлях України до гармонізації з податковим законодавством ЄС та сучасні адміністративні практики* [online] Доступно: <https://eu4pfm.com.ua/news/nablyzhennia-system-opodatkovannia-shliakh-ukrainy-do-harmonizatsii-z-podatkovym-zakonodavstvom-yes-ta-suchasni-administrativni-praktyky/?lang=uk> [Дата звернення 31 січня 2025].

Kolodiy, A., Kolodii, I., Zelisko, N. and Prokopyshyn, O., 2022. Use of blockchain technology as a prospect element of management in product traceability systems. *Review of Economics and Finance* [online] 20, pp. 633–638. Available at: <https://refpress.org/volume-20-review-of-economics-and-finance/> [Accessed January 03, 2025].

KPMG, 2025. *Україна доєдналася до автоматичного обміну інформацією* [online] Доступно: <https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2022/12/ukrayina-doyednalasya-do-avtomatychnoho-obminu-informatsiyeyu-crs.html> [Дата звернення 12 лютого 2025].

LIGA 360, 2020. *ЄС упроваджує ще одну серію заходів у межах BEPS* [online] Доступно: <https://ips.ligazakon.net/document/FZ002074> [Дата звернення 03 січня 2025].

LIGA 360, 2023. *Податкова політика ЄС: які податкові новації необхідні для вступу до ЄС* [online] Доступно: <https://ips.ligazakon.net/document/EN231404> [Дата звернення 12 лютого 2025].

LIGA ZAKON, 2024. *Міжнародний обмін фінансовою інформацією* [online] Доступно: https://buh.ligazakon.net/analytics/232425_mzhnarodniy-obmn-fnansovoyu-nformatsyu [Дата звернення 12 лютого 2025].

Samusevych, Y., Ruhai, T. and Korol, O., 2024. Tax burden as a driver of the main state functions financing: cross-country analysis. *Economic sustainability and business practices* [online] 1 (1), pp. 39-47. Available at: <https://doi.org/10.21272/esbp.2024.3-05> [Accessed January 31, 2025].

State Tax University (STU), 2024. *Європейські підходи до оподаткування та податкова культура країн ЄС* [online] Доступно: https://dpu.edu.ua/images/2024/Photo_dlya_novyn_2024/Kafedra%20administruvannia%20podatki v/05%20traven%20Kafedra%20administruvannia%20podatkiv/Prezentacia.pdf [Дата звернення 10 лютого 2025].

Vasylishyn, S., Prokopyshyn, O., Hnatyshyn, L., Yarova, V., Sherstiyk, S. and Hodniyk, I., 2024. Analytical basis of financial stability management as a component of strengthening the financial and economic security of agricultural business. *Review of Economics and Finance* [online] 22, pp. 33–43. Available at: https://refpress.org/wp-content/uploads/2024/11/Paper-4_REF.pdf [Accessed January 13, 2025].

Zhydovska, N. and Prokopyshyn, O., 2024. Modern approaches to state financial control as a means of ensuring effective use of budget resources. In: Andrushchak, I. et al. *Budget, finance, economy and management: the latest trends in business and startup development*: collective monograph. Boston: Primediae Launch. p. 18–25.

Стаття надійшла 19.02.2025

